

Spremembe pri označevanju nevarnih kemikalij

S 1. junijem 2015 se bo končalo prehodno obdobje za označevanje zmesi skladno z Uredbo CLP. Uredbi REACH (Uredba 1907/2006/ES) in GHS oz. CLP (Uredba 1272/2008/ES) sta v kemijsko zakonodajo prinesli precej sprememb in novosti, zato je implementacija potekala po sklopih. Cilja Uredbe CLP sta povečati zaščito zdravja ljudi in okolja in zagotavljati prost pretok kemičnih snovi in zmesi ter tako povečati konkurenčnost in posledično tudi inovativnost.

ZGODOVINA NOVE KEMIJSKE ZAKONODAJE

Razvoj kemijske varnosti je močno spodbudila konferenca združenih narodov o okolju in razvoju v Riu de Janeiru leta 1992, na kateri so bili sprejeti številni pomembni dokumenti. Vlade sodelujočih držav so sklenile, da bodo sledile skupnim ciljem v okviru šestih programskih področjih:

- » pospešitev mednarodnega ocenjevanja tveganja, ki ga povzročajo kemikalije,
- » mednarodna uskladitev razvrščanja in označevanja kemikalij,
- » izmenjava informacij o strupenih kemikalijah in kemijskem tveganju,
- » priprava programov za zmanjševanje tveganja,
- » krepitev nacionalnih zmožnosti in sposobnosti za varno ravnanje s kemikalijami,
- » preprečevanje nezakonitega mednarodnega prometa s strupenimi in nevarnimi kemikalijami.

V ta namen sta se pripravila nova uredba o kemikalijah – REACH - in uvedba globalno poenotenega sistema o razvrščanju in označevanju nevarnih kemikalij – GHS.

Uredba CLP (ES) št. 1272/2008 (uredba o razvrščanju, označevanju in pakiranju snovi ter zmesi) usklajuje predhodno zakonodajo EU z GHS (globalno usklajenim sistemom za razvrščanje in označevanje kemikalij), sistemom Združenih narodov za opredelitev nevarnih kemikalij in obveščanje uporabnikov o teh nevarnostih. Sistem GHS so sprejele številne države po svetu in se zdaj uporablja tudi kot podlaga za mednarodne in nacionalne predpise za prevoz nevarnih snovi.

Uredba CLP je začela veljati 20.

januarja 2009 in postopoma nadomešča razvrščanje in označevanje v skladu z Direktivo o nevarnih snoveh (67/548/EGS) in Direktivo o nevarnih pripravkih (1999/45/ES). Ti direktivi bosta dokončno razveljavljeni 1. junija 2015.

POMEMBNI DATUMI

- » 1. december 2010, ko morajo biti snovi ponovno razvrščene;
- » 1. december 2012, ko morajo biti snovi, ki so že na trgu, označene v skladu z uredbo CLP;
- » od 1. junija 2015 morajo biti zmesi (prej imenovane pripravki) razvrščene v skladu z uredbo CLP;
- » 1. junija 2017 mora biti dokončano ponovno označevanje in pakiranje proizvodov, ki so že na trgu.³

Cilj te uredbe je določiti lastnosti snovi in zmesi, po katerih bi jih bilo treba razvrstiti, da bi lahko ustrezno ugotavljali in sporočali nevarnosti, povezane s temi snovmi in zmesmi. Da bi bili potrošniki seznanjeni z nevarnostmi za zdravje ljudi in okolja, morajo dobavitelji snovi in zmesi zagotoviti, da so snovi ali zmesi, preden so dane v promet, označene in pakirane skladno s to uredbo, in sicer glede na njihovo razvrstitev.²

GLAVNE SPREMEMBE NOVE KEMIJSKE ZAKONODAJE

Najbolj opazna sprememba CPL uredbe so novi piktogrami in zamenjava R in S stavkov za G in H stavke. Novi piktogrami so v obliki rdečega romba z belim ozadjem in bodo nadomestili stare oranžne pravokotne oznake, ki so se uporabljale v skladu s prejšnjo zakonodajo. Od 1. decembra 2010 so bile nekatere snovi in zmesi že označene v skladu z novo zakonodajo, vendar so lahko stari piktogrami na trgu še do 1. junija 2017. Znakov za nevarnost je devet in nimajo več

Avtorica:

Tina Tancek, univ. dipl. inž. kem.

EKSPLOZIVNO		»		EKSPLOZIVNO	Nestabilen eksploziv Eksplozivno; nevarnost eksplozije v masi Eksplozivno; velika nevarnost za nastanek drobcev Eksplozivno; nevarnost za nastanek požara, udarnega vala ali drobcev Pri požaru lahko eksplodira v masi
LAHKO VNETLJIVO		»		VNETLJIVO	Zelo lahko vnetljiv plin Vnetljiv plin Zelo lahko vnetljiv aerosol Vnetljiv aerosol Lahko vnetljiva tekočina in hlapi Vnetljiva tekočina in hlapi Vnetljiva trdna snov
OKSIDATIVNO		»		OKSIDATIVNO	Lahko povzroči ali okrepi požar; oksidativna snov. Lahko povzroči požar ali eksplozijo; močna oksidativna snov.
NI OZNAKE		»		PLIN POD TLAKOM	Vsebuje plin pod tlakom; segrevanje lahko povzroči eksplozijo. Vsebuje ohlajen utekočinjen plin; lahko povzroči ozeblino ali poškodbe
KOROZIVNO		»		KOROZIVNO	Lahko je jedko za kovine Povzroča hude opekline kože in poškodbe oči
STRUPENO, ZELO STR.		»		STRUPENO	Smrtno pri zaužitju Smrtno nevarno v stiku s kožo Smrtno pri vdihavanju Strupeno: pri zaužitju Strupeno v stiku s kožo Strupeno pri vdihavanju
ZDRAVJU ŠKODLJIVO		»		NEVARNO ZA ČLOVEŠKI ORGANIZEM	Pri zaužitju in vstopu v dihalne poti je lahko smrtno Škoduje organom Lahko škoduje plodnosti ali nerojenemu otroku Lahko povzroči raka Lahko povzroči genetske okvare Lahko povzroči simptome alergije ali astme ali težave z dihanjem (...)
DRAŽILNO		»		ZDRAVJU ŠKODLJIVO	Lahko povzroči draženje dihalnih poti Lahko povzroči zaspanost ali omotico Lahko povzroči alergijski odziv kože Povzroča hudo draženje oči Povzroča draženje kože Zdravju škodljivo pri vdihavanju Škodljivo za javno zdravje in okolje (...)
OKOLJU ŠKODLJIVO		»		OKOLJU NEVARNO	Zelo strupeno za vodne organizme, z dolgotrajnimi učinki Strupeno za vodne organizme, z dolgotrajnimi učinki

Tabela: Primerjava starega in novega označevanja.
(podrobnejšo primerjavo lahko najdete na spletni strani <http://img.ivz.si/janez/2455-7673.pdf>)

enoznačnega pomena, ampak se pojavljajo v kombinaciji z različnimi opisi, definicijami in pojasnili^{3,4}.

HARMONIZIRANI ELEMENTI ETIKETE

Po novem GHS označevanju morajo biti na etiketah naslednje informacije:

1. Identifikator izdelka – ujemati se mora s tistim v varnostnem listu (Ime, CAS št., UN št.,...)
2. Opozorilna beseda - uporaba besed »Nevarno« ali »Pozor«
3. Stavki o nevarnosti (H stavki) – fraza dodeljena razredu nevarnosti, ki opisuje lastnost nevarne kemikalije
4. Previdnostni stavki (S stavki)–

vsebujejo nasvete o preventivnih ukrepih za zmanjšanje ali preprečevanje negativnih učinkov, ki so posledica izpostavljenosti nevarni snovi ali zmesi zaradi njene uporabe ali odstranjevanja.

5. Identifikacija dobavitelja/ proizvajalca - Ime, naslov in telefonska številka
6. Piktogrami – grafični simboli, ki vizualno ponazarjajo nevarne lastnosti kemikalij

Grafični znaki so zgovorni že sami po sebi. Za večjo razumljivost pa so dodana še sporočila o nevarnosti

(H-stavki, Hazard) in potrebnih preventivnih ukrepih (P-stavki, Precautions).

Stavki o nevarnosti (H-stavki) so v skladu z uredbo CLP zamenjali opozorilne stavke (stavki R). Vsak stavek o nevarnosti ima oznako H, prav tako kot je bil vsak stavek R označen s številko. Novi stavki H so sorodni starim stavkom R, vendar med njimi ni neposredne povezave. Praviloma so novi stavki bolj določni ali podrobnejši od starih stavkov.

Previdnostni stavki (P-stavki) so povezani z ustrežno oznako P. Previdnostni stavki vsebujejo nasvete o preventivnih ukrepih, ukrepih za ravnanje v izrednih razmerah, kakor je prva pomoč, ter nasvete o varnem skladiščenju in odstranjevanju. Previdnostnih stavkov je več kot varnostnih stavkov in različni dobavitelji lahko morda za isto kemikalijo izberejo različne previdnostne stavke, kar je odvisno od velikosti njihove embalaže, pa tudi od tega, ali vedo, kako njihove stranke uporabljajo snov ali zmes.⁵

Z uvedbo nove zakonodaje smo pridobili poenoten sistem označevanja nevarnih kemikalij. Tako bomo lahko zagotovili visoko raven zaščite zdravja ljudi in okolja zaradi uporabe kemikalij. Odgovornost dobaviteljev kemikalij bo večja, saj so postali odgovorni za razumevanje in obvladovanje tveganja, povezanega z uporabo njihovih kemikalij. Največja in najbolj vidna sprememba so piktogrami, ki tako zagotavljajo boljše in ustrežnejše varnostne informacije. Izziv se pojavlja pri tisku etiket. Vprašanje je namreč, kako piktograme postaviti, da bodo zasedli čim manj prepotrebne prostora. **DV**

VIRI

- 1 www.osha.europa.eu
- 2 <http://www.consilium.europa.eu>
- 3 <http://www.unece.org/trans/danger/publi/ghs/pictograms.html>
- 4 <http://echa.europa.eu/sl/chemicals-in-our-life/clp-pictograms>
- 5 <https://osha.europa.eu/sl/faq?SearchableText=s+stavki&category=&subcategory=>